

Les últimes lletres

PAPER DE FUMAR?

Antoni PUIGVERD.
Paper de vidre.
Quaderns Crema,
Barcelona, 1993, 285 p.
(Biblioteca mínima, 31).

Quan un poeta premiat decideix baixar a les arenes de la prosa, la majoria de nosaltres li atorga, com a mínim, el benefici del dubte. Si, a més a més de premiat, resulta que és un bon poeta, estem gairebé convençuts que també pot ser un bon prosista. *Paper de vidre* és la primera novel·la del poeta bisbalenc Antoni Puigverd. Ja fa un parell d'anys, va publicar un recull de narracions, però és ben fàcil de convenir que les exigències d'una novel·la van molt més enllà que l'articular una dotzena de pàgines. Per això, si amb *La pràctica dels vius* va demostrar que en prosa se'n podia sortir, amb la seva darrera obra ha provat que també és capaç d'escriure una bona novel·la.

En el dia més negre de Pau Paris i Hellen/Helena s'hi succeeixen cinc episodis principals: introducció, crisi familiar, fugida, catàstrofe i redempció (?). La novel·la recorda, i recorre, una bona llesca dels temes que ja suraven en *La pràctica*, i molts episodis s'hi emmirallen amb més o menys precisió. És ben lògic, perquè Puigverd ens té ben acostumats a no moure's d'una estètica i un estil on es troba ben còmode. *Paper de vidre* és, doncs, la crònica moral d'un home corrent. La seva tragèdia, que algú ha confós amb una tragicomèdia, proposa diversos nivells de lectura, però jo diria que la que justifica millor la novel·la és la descripció desprietada d'un home i una dona, Pau i Rosa, símbols de tota una generació –la de Puigverd– perduda i sense brúixola, que viu entre el drama de veure com el món gira, enduent-se implacablement tots els seus projectes, i la consciència terrible de no haver pogut canviar res, ni tan sols quan podia haver-ho fet.

En aquesta mena d'esquizofrènia, potser massa simplista, hi ha dues sortides: o bé la de Pau (el deixament moral, amb final tràgic), o bé la de Rosa (la consciència distanciadora). Els altres personatges de la novel·la (Benites, l'italià, Soler-Niubò...) són un decorat fet a mida que Puigverd mou amb precisió. Hi ha un tercer personatge important: Pau troba la seva vàlvula d'escapament en Hellen-Helena, una puta de pàgina de contactes que també viu entre el Maqui, el seu xicot enganxat al cavall, i la Bea, una altra prostituta, pedant i intel·lectualoide, i que està bojament enamorada de la seva amiga. Duts pels fets, tots plegats s'empastifaran fins al final. Paris mata involuntàriament a Helena, i llavors hauria de venir una anagnòrisi i una catarsi, que Puigverd ha deixat, sàviament,

al gust del consumidor. De tota aquesta tragèdia, l'únic personatge que sembla sortir-ne indemne és Rosa, potser també perquè és l'únic que viu fora de les contingències d'aquest món.

Puigverd ha sabut posar l'accent en l'exigència de l'estil, i és ben d'agraït. La novel·la flueix, les pàgines s'escolen imperceptiblement. Però tot sovint es veuen massa regades amb virtuoses piruetes que demostrin que se sap escriure. En algun moment, també, les reflexions de Pau són inversemblants: com es pot estar esquarterant una pobra noia i, a la vegada, mantenir un alt nivell de reflexió ètico-moral? Dit això, cal deixar ben clar que Puigverd demostra un domini no gens menyspreable dels recursos narratius i que moltes pàgines són senzillament excel·lents. La impressió general és, doncs, que el conjunt es manté ben sòlid, i que ha sabut trobar una temperatura adequada per a la seva novel·la.

Hi ha un comentari que no em vull estar de fer, però. Un dels elements que m'ha semblat més xocant és la llarguíssima carta que Rosa trameta a la seva amiga Maite. A més de semblar clarament un afegit, emfarfega la lectura amb dades no exactament útils. Aquest excés d'informació (que no té res a veure amb una exigència d'estil) també es constata en altres moments de l'obra, i un té la impressió que a la novel·la li sobren un grapat de pàgines. Sóc ben conscient que l'objectiu era difícil: encavallar reflexió i narració, conjuguar-les en una dotzena d'hores d'un mateix dia i carregar-les a les espatlles d'un mateix personatge. Era un bon repte. I, malgrat el que acabo de dir, el bisbalenc ha sabut adaptar sincrèticament el model del monòleg interior, amb molts bons rendiments.

Antoni Puigverd ha volgut dissimular, quasi ocultar, una novel·la la de tesi, disfressant-la amb encert de gènere aproximadament negre i maquillant-la amb reflexos de l'obra magna de Joyce. Són punts de referència a tenir en compte, sobretot perquè el mateix autor ha anat semblant la premsa d'interpretacions de la seva obra. Fet i fotut, pretén que el lector es passi paper de vidre pels ulls, però a l'hora de dur a la pràctica aquesta magnífica imatge no en veiem cap necessitat. *Paper de vidre* té moltes virtuts d'escriptura; però el plantejament de la novel·la no ha permès que Puigverd pogués camuflar adequadament el seu objectiu moral, que queda massa despulpat. Aquest error de càlcul impedeix, segons el meu punt de vista, l'ús del paper de vidre i provoca, ben al contrari, una respectuosa legítima defensa. I cal anar molt en compte, amb això, en un país ple d'apologistes del paper de fumar. Perquè al final, algun d'aquestes viciats del fum, que llegis amb prou mala fe, podria acabar dient, com Anita von Arnim: «Bon ofici, el de moralista: com que no poden arreglar el món es conformen a denunciar-ne els vicis; acaben famosos i venerats: es pot demanar més?» I no és pas ben bé això!

Sadurní Martí

